

De wereld van sociaal kwetsbaren

Ruimtelijke aanbevelingen

studio
morgen

Studio Morgen
Interieurarchitectuur

Samenvatting

De wereld van sociaal kwetsbaren

Deze publicatie is gericht op het tastbaar maken van de toegankelijkheid en inclusiviteit van sociaal kwetsbaren, specifiek gericht op mensen met een verstandelijke beperking. Hierbij wordt gefocust op de gevoelsmatige toegankelijkheid, welke als aanvulling kan dienen op de praktische eisen, zoals bijvoorbeeld het bouwbesluit.

De wereld van verstandelijk beperkten

Iemand is sociaal kwetsbaar als hij of zij moeite heeft om een weg te vinden in de maatschappij door een sociale, financiële of fysieke beperking. Een deel van deze groep heeft een verstandelijke beperking. In Nederland zijn dat zo'n 142.000 mensen.

De behoeften van deze groep is niet altijd gemakkelijk te vangen omdat deze groep moeite kan hebben met zichzelf te uiten of de gedachten en gevoelens juist te formuleren. Vaak hebben zij daarnaast in mindere of meerdere mate hulp bij dagelijkse activiteiten. Om een inclusieve maatschappij vorm te geven waarin ook deze mensen zich prettig voelen en hun weg kunnen vinden, is het essentieel dat de wensen en behoeften van deze groep wordt gehoord en gevat, zodanig dat deze concreet vorm kunnen krijgen in ruimte. Met dit onderzoek wordt een stem geven aan de doelgroep sociaal kwetsbaren in het ontwerpen van de gebouwde omgeving.

Ruimtelijke aanbevelingen

Door onderzoeksmethodes zoals locatiebezoeken, observaties, interviews en workshops met verstandelijk beperkten is de behoefte en gedachtegang van deze groep mensen in kaart gebracht.

Hieruit zijn thema's tot stand gekomen die voor deze groep sterk van invloed zijn op hun beleving van de omgeving.

- Bevestigend
- Laagdrempelig
- Gebalanceerd in prikkels
- Begrijpelijk
- Sociaal
- Herkenbaar
- Bereikbaar en toegankelijk

Op basis hiervan zijn ruimtelijke ontwerpaanbevelingen geformuleerd. Deze zijn zichtbaar, tastbaar of voelbaar en kunnen concreet toegepast worden. Zo hebben verstandelijk beperkten bijvoorbeeld behoefte aan een gebouw dat te 'lezen' is zonder dat ze daarvoor (veel) teksten en bordjes hoeven te begrijpen. De ruimte moet daarin voorzien door gebruik te maken van een heldere/eenvoudige routing en kleuren en symbolen ter ondersteuning bij het vinden van hun weg.

Daarnaast draagt een laagdrempelige uitstraling bij aan het comfortabel laten voelen van de doelgroep. Lage plafonds, duidelijke sociale regels en alledaagse en herkenbare materialen zorgen voor een veilige omgeving voor deze doelgroep.

Toepassing en potentie

De ontwerputgangspunten in deze publicatie zijn geïllustreerd door een aantal bestaande situaties te transformeren zodat deze beter aansluiten bij de behoeften van de doelgroep. Deze bieden inspiratie voor iedereen die betrokken is bij het vormgeven van ruimten voor verstandelijk beperkten zoals dagbestedingslocaties. Doordat de aanbevelingen locatie-onafhankelijk zijn ze ook buiten de kaders van de dagbesteding toepasbaar en kunnen ze in alle publieke ruimten waar mensen (met een verstandelijke beperking) zich bevinden geïmplementeerd worden. Het gaat over comfort, de toegankelijkheid, het gevoel dat een ruimte oproept, een inclusief ontwerp waar de bezoeker zich welkom voelt. Dit is een gevoel dat niet alleen de doelgroep, maar alle gebruikers kunnen ervaren.

De ruimtelijke oplossingen bieden ontwerpers handvaten om een inclusieve maatschappij vorm te geven.

- Studio Morgen

Doelgroep

Verstandelijke beperking

Tijdens het onderzoek is gefocust op een doelgroep die niet altijd een herkenbare stem in de maatschappij heeft en zeker niet veel vertegenwoordigd zijn in de groep van ruimtelijk ontwerpers: mensen met een verstandelijke beperking.

Er zijn in Nederland ongeveer 142.000 mensen met een verstandelijke beperking

- Rijksoverheid -

Mensen met een verstandelijke beperking hebben een IQ van 70 of lager

- Rijksoverheid -

Ongeveer 188.000 mensen ontvingen gehandicaptenzorg, waar onder ook dagbesteding valt

- Rijksoverheid -

Ongeveer 130.000 van die 2 miljoen mensen krijgen dagelijks intensieve zorg uit de Wet Langdurige Zorg (Wlz).

- Rijksoverheid -

Wereldwijd heeft 1-3% van de wereldbevolking een verstandelijke beperking

- Rijksoverheid -

Naar verwachting gaat het aantal mensen met een verstandelijke beperking in de toekomst (licht) stijgen

- Rijksoverheid -

Kenmerken

Mensen met een verstandelijk beperking

Financiële mogelijkheden

Veel verstandelijk beperkte mensen zijn niet gewend om over geld te beschikken of hierover te kunnen bepalen. Ze hebben vaak geen of minimaal betaald werk.

Mobiliteit

Door sociale en mentale beperkingen heeft een groot deel van de doelgroep niet de mogelijkheden om zelfstandig een grote afstand af te leggen. Ze hebben hulp nodig, bijvoorbeeld in de vorm van speciaal vervoer.

Afhankelijkheid

Mensen met een verstandelijke beperking kunnen vaak niet zelfstandig leven en hebben intensieve begeleiding nodig. Wel kan deze begeleiding perspectief bieden op ontwikkeling.

Zorgbehoefte

De zorgvraag is vaak breed. Men komt vaak op diverse plekken waar zorg wordt verleend, van ziekenhuis tot therapie en dagbesteding. In sommige gevallen met het doel om beter te worden, soms ook om de zin van het leven te verhogen.

Sociale begaafdheid

De doelgroep bezoekt weinig andere plekken buiten hun bekende, vertrouwde locaties. Dagbesteding fungeert vaak als kruisingsvlak tussen de beperking en de maatschappij.

Relaties

De doelgroep heeft weinig contacten en relaties. De meest voor de hand liggende oorzaak is de sociale capaciteiten van de persoon. Daarnaast speelt de geografische ligging van geschikte locaties een rol: vaak is dit niet in de buurt van leeftijdsgenoten.

Day in a life

Een illustratie van een dag uit het leven van Karin

Leeftijd

36 jaar

Woonplaats

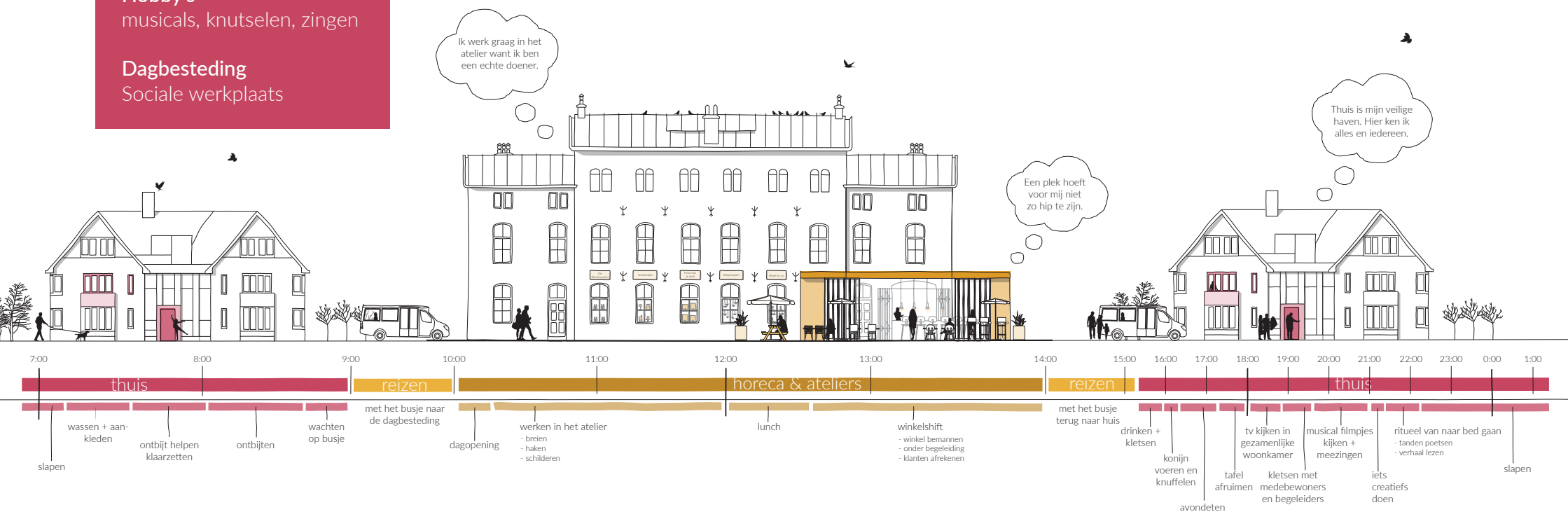
Utrecht

Hobby's

musicals, knutselen, zingen

Dagbesteding

Sociale werkplaats

Ontwerpaanbevelingen

De behoeftes van de doelgroep vertalen in ontwerpuitgangspunten

Bevestigend

Behoefte

Ik heb het nodig dat...
... ik het gebouw kan lezen zonder tekst
... ik weet hoe ik me moet gedragen

Ontwerpuitgangspunten

- De bewegwijzering bevat een symbool in combinatie met tekst
- Ruimtenummers worden zo veel mogelijk doorgenummerd
- Kleur is bevestigend, zoals aangeven wat de functie is, wiens eigendom de ruimte is

Laagdrempelig

Behoefte

Ik heb het nodig dat...
... ik mij niet bijzonder hoeft te voelen
... ik hetzelfde wil/kan/doe als anderen

Ontwerpuitgangspunten

- Lage plafonds maken de ruimte rustiger, minder chique en vertrouwd
- Er zijn alledaagse, herkenbare materialen (hout, staal, beton, kunststof) en geen exclusieve materialen (glanzend, translucient, natuursteen) gebruikt

Gebalanceerd qua prikkels

Behoefte

Ik heb het nodig dat...
... er de juiste balans is tussen prikkels

Ontwerpuitgangspunten

- De locatie van functies sluiten aan bij het prikkelniveau van de functie in de omgeving
- Er is minimaal een prikkelarme zijde in het gebouw
- Hele felle kleuren worden vermeden

Begrijpelijk

Behoefte

Ik heb het nodig dat...
... ik begrijp wat ieders rol is
... ik begrijp bij wie ik moet zijn voor hulp

Ontwerpuitgangspunten

- De ruimte is bij binnenkomst te overzien
- Er is een heldere route het gebouw in en uit
- Belangrijke functies zitten op een logische plek
- Elke functie heeft een duidelijk afbakening, bijvoorbeeld in wand, plafond, vloer en/of verlichting

Sociaal

Behoefte

Ik heb het nodig dat...
... ik in persoonlijk contact kan raken met iemand

Ontwerpuitgangspunten

- Er is persoonlijke aandacht voor de bezoeker (de receptie is geen nevenfunctie of digitale functie)
- Anderen weten wat je komt doen en kunnen daarop anticiperen

Herkenbaar

Behoefte

Ik heb het nodig dat...
... ik weet wat ik kan verwachten

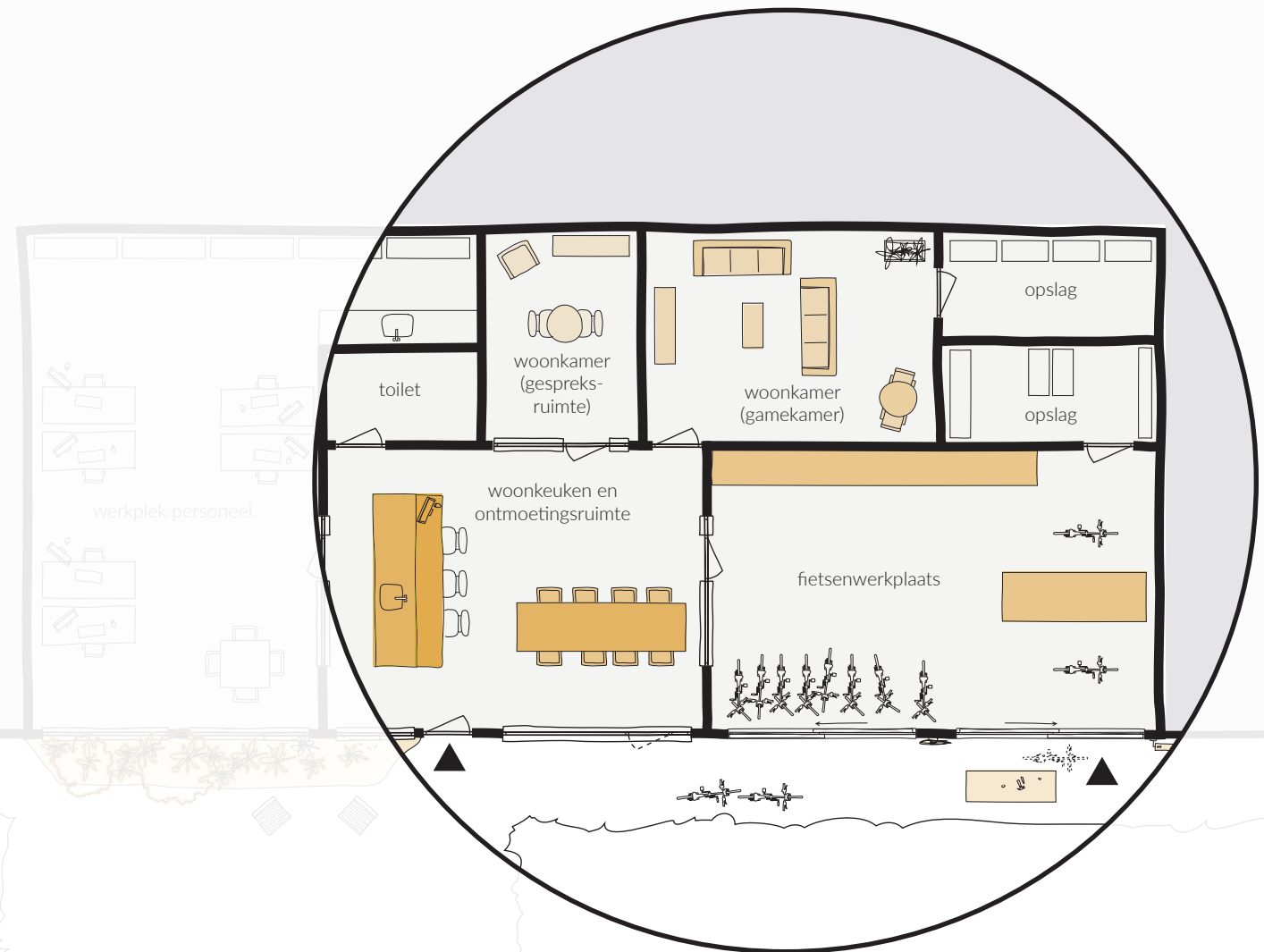
Ontwerpuitgangspunten

- Vanaf buiten is de functie te herkennen (etalage, signing)
- De functie heeft altijd dezelfde vormgeving (een supermarkt heeft bijvoorbeeld herkenbare indeling, signing en kleuren)

Uitwerking aanbevelingen

Werkplaats

- Er is een centrale ontmoetingsruimte waar iedereen samenkomt.
- Een semi-open verbinding met het personeel en een bar die dient als hotspot waar personeel en dagbesteders elkaar kunnen vinden.
- Alle (activiteiten) ruimtes zijn via de centrale ontmoetingsruimte te betreden.
- De fietsenwerkplaats wordt geïntegreerd, zowel binnen als buiten.
- Er is transparantie tussen de verschillende functies.
- De routing en verbindingen tussen functies stimuleren ontmoeting.
- Er zijn zichtlijnen tussen ontmoetingsruimte, woonkamer en fietsenwerkplaats.

Uitwerking aanbevelingen

Werkplaats

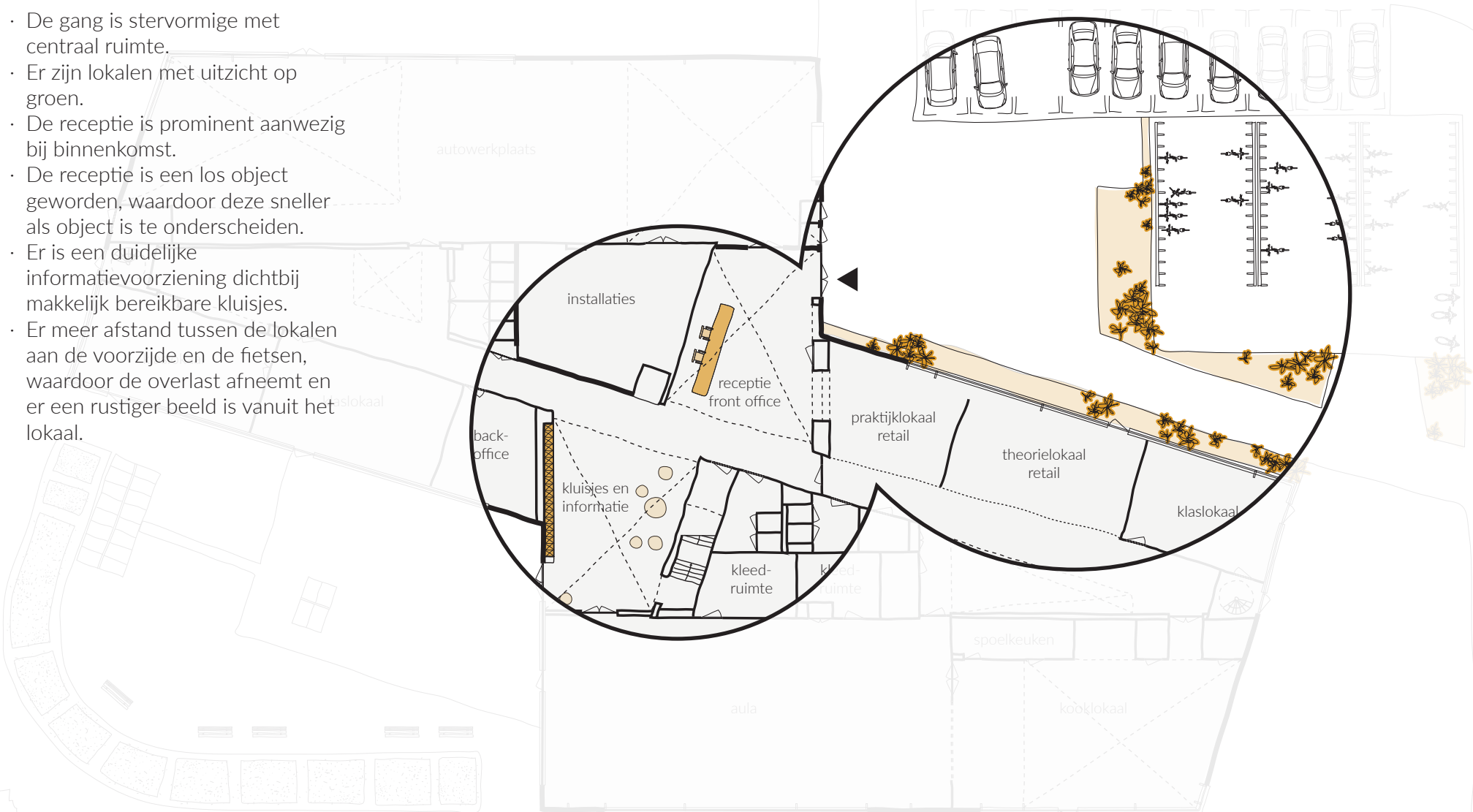
- De functies liggen op de begane grond.
- De klanten met een leuke band komen via een aparte ingang binnen.
- De fietsenwerkplaats heeft een aantrekkelijke etalage en is daardoor zichtbaar, zowel binnen als buiten.
- De gemeenschappelijke ruimte is aan de gevelzijde en heeft daardoor genoeg daglicht.

Uitwerking aanbevelingen

Praktijkschool

- De gang is stervormige met centraal ruimte.
- Er zijn lokalen met uitzicht op groen.
- De receptie is prominent aanwezig bij binnenkomst.
- De receptie is een los object geworden, waardoor deze sneller als object is te onderscheiden.
- Er is een duidelijke informatievoorziening dichtbij makkelijk bereikbare kluisjes.
- Er meer afstand tussen de lokalen aan de voorzijde en de fietsen, waardoor de overlast afneemt en er een rustiger beeld is vanuit het lokaal.

Uitwerking aanbevelingen

Praktijkschool

- Er is een losse herkenbare balie.
- De bewegwijzering bestaat uit tekst + symbool.
- De kluisjes nummeren door (geen punten of combinaties tussen letters en cijfers).
- Alle informatie staat overzichtelijk bij elkaar.
- De tijdsaanduiding is dubbel bevestigend (klok en tijd tot volgende les).

